

L OLIMPIADA FIZYCZNA
(2000/2001)
ZAWODY I STOPNIA
CZEŚĆ TEORETYCZNA

Zadanie teoretyczne – T1

Nazwa – Moment bezwładności jednorodnego trójkąta.

Źródła – Komitet Główny Olimpiady Fizycznej

– Marek Trippenbach¹, Krzysztof Karpierz²: *Fizyka w szkole* nr 1, 2001, s. 46

– Paweł Janiszewski³, Jan Mostowski⁴ (red.): *50 lat olimpiad fizycznych.*

Wybrane zadania z rozwiązaniami, WN PWN, Warszawa 2002, zad. 63, s. 34, 137-138

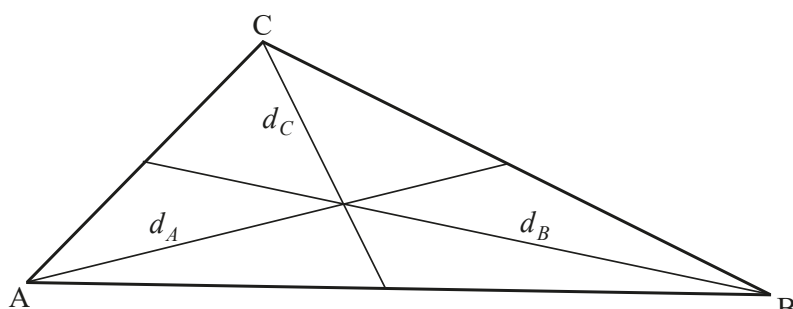
– T.M. Molenda, IF US, www.OF.szc.pl.

Udowodnij, że moment bezwładności jednorodnego trójkąta względem osi do niego prostopadłej i przechodzącej przez środek masy wyraża się wzorem

$$I_0 = (1/27)m(d_A^2 + d_B^2 + d_C^2),$$

gdzie d_A , d_B i d_C oznaczają długości środkowych tego trójkąta, przedstawionego na rysunku, a m jego masę.

Rys. 1

---

¹Marek Trippenbach (dr – wówczas) był sekretarzem naukowym ds. zadań teoretycznych w KGOF od L do LIV OF; współautor artykułów w *Fizyce w Szkole* z L i LI OF (przyp. red.).

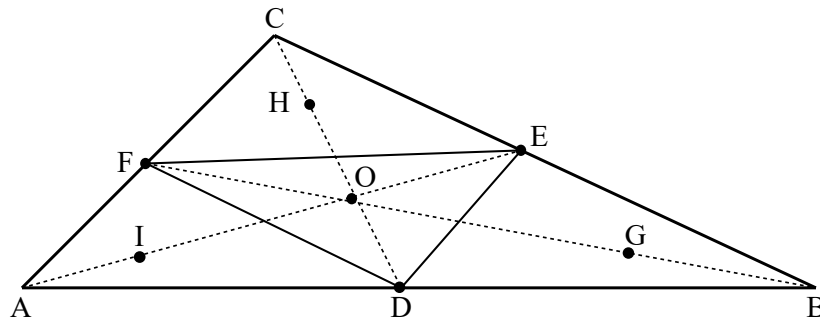
²Dr Krzysztof Karpierz był sekretarzem naukowym ds. zadań doświadczalnych w KGOF w OF: XLI, XLII, L i LI, w tym okresie był współautorem/autorem części artykułów w *Fizyce w Szkole* z OF (przyp. red.).

³Dr Paweł Janiszewski – Kierownik Organizacyjny Olimpiady Fizycznej od XLII OF do LVIII OF; w tym okresie był autorem artykułów w *Fizyce w Szkole* (do czasu ich publikowania w tym czasopiśmie, tj. do LV OF), dot. informacji o przebiegu i wynikach olimpiad fizycznych; współautorem ww. książki z zadaniami. (przyp. red.).

⁴Prof. dr hab. Jan Mostowski był sekretarzem naukowym ds. zadań w KGOF od XXXVIII OF do XXXIX OF, od L OF do LX pełnił funkcję Przewodniczącego KGOF a od LXIX – wiceprzewodniczący KGOF; był autorem artykułów w *Fizyce w Szkole* z OF, współautorem ww. książki z zadaniami. (przyp. red.).

Rozwiązanie zadania T1 – L OF, I stopień, część teoretyczna

Środek masy jednorodnego trójkąta leży w punkcie przecięcia środkowych jego boków. Oznaczmy środki boków kolejno: $AB — D$, $BC — E$ oraz $CA — F$. Punkt przecięcia środkowych oznaczmy przez O tak jak na rys. 2. Dodatkowo, zgodnie z oznaczeniami z treści zadania, $CD = d_C$, $AE = d_A$ oraz $BF = d_B$.

Rys. 2

Poszukiwany moment bezwładności I_0 względem punktu O znajdziemy korzystając z podobieństwa trójkątów oraz twierdzenia Steinera. Ponieważ odcinki AD i DB , BE i EC oraz AF i FC są parami równe, zatem trójkąty ADF , BED , FEC i DEF są przystające i podobne do trójkąta ABC . Ich rozmiary liniowe są o połowę mniejsze od rozmiarów ABC , a ich masy są równe $m/4$. Ich momenty bezwładności względem ich własnych środków ciężkości są równe $I_0/16$, co w prosty sposób wynika ze skalowania. Te środki ciężkości oznaczono na rysunku literami G , H , I oraz O .

Teraz obliczymy moment bezwładności trójkątów ADF , BED i FEC względem punktu O . Rozważmy na przykład trójkąt FEC . Jego moment bezwładności względem O jest równy (z twierdzenia Steinera)

$$\frac{I_0}{16} + \frac{m|HO|^2}{4}.$$

Z drugiej strony łatwo wykazać, że $|HO| = d_C/3$. Rzeczywiście z podobieństwa trójkątów ABC i FEC otrzymujemy, że $|CH| = |CO|/2$, a z podobieństwa ABC i $DEF — |DO| = |CO|/2$. Teraz już możemy, korzystając z addytywności momentów bezwładności, obliczyć poszukiwany moment bezwładności

$$I_0 = 4 \frac{I_0}{16} + \frac{m}{4} \left(\frac{d_A^2}{9} + \frac{d_B^2}{9} + \frac{d_C^2}{9} \right).$$

Po przekształceniu dostajemy wzór podany w zadaniu, tj.

$$I_0 = \frac{1}{27} m (d_A^2 + d_B^2 + d_C^2).$$

Punktacja

1. Zauważenie podobieństw trójkątów ..... 2 pkt.
2. Związek pomiędzy momentami bezwładności trójkątów
ABC i ADF, BED, FEC, DEF ..... 3 pkt.
3. Zastosowanie twierdzenia Steinera ..... 3 pkt.
4. Otrzymanie ostatecznego wzoru ..... 2 pkt.